

SKATTER, MONOPOL OCH GÅRDSFÖRSÄLJNING – 30 ÅR AV SVENSK ALKOHLOPINION

DAVID KARLSSON, FÖRVALTNINGSHÖGSKOLAN, GÖTEBORGS UNIVERSITET

Den svenska alkoholopinionen – ett mångårigt projekt

Forskare: David Karlsson, Sören Holmberg, Lennart Weibull

Finansiär: Systembolagets Alkoholforskningsråd

Fokus: Inställning till alkoholpolitikens styrinstrument:
skatt, monopol, serveringstillstånd m.m.

Fråga 1: Hur utvecklas opinionen över tid?

Fråga 2: Vad formar opinionen?

Publikationer:

Studier i svensk alkoholorpinion (2017) (innehåller tolv kapitel 2006-2017)

“Värderingsmönstren bakom alkoholorpinionen” (2018)

“Åsiktsöverensstämmelse mellan medborgare och politiker i alkoholorpolitiken” (2019)

“Njutning eller hälsa – en studie om riskkommunikation” (2020)

“Folkhälsa och ekonomi i alkoholorpolitiken” (2021)

“Effektivitetsbedömningar påverkar alkoholorpinionen” (2022)

“Svenska folket tycker om Systembolaget” (2023)

“Alkoholskatten som politiskt styrmedel” (2024)

“Solidarity or self-interest? Public opinion on alcohol policy in Sweden” (2020),
Nordic Studies on Alcohol and Drugs (NAD)

Hemsidan: www.gu.se/forskning/alkoholorpinionen-i-sverige

Studier i svensk alkoholorpinion

Lennart Weibull, Sören Holmberg
& David Karlsson

SOM-INSTITUTETS
TEMASERIE

2017:1

nad

2020: 17 NORDIC STUDIES ON ALCOHOL AND DRUGS

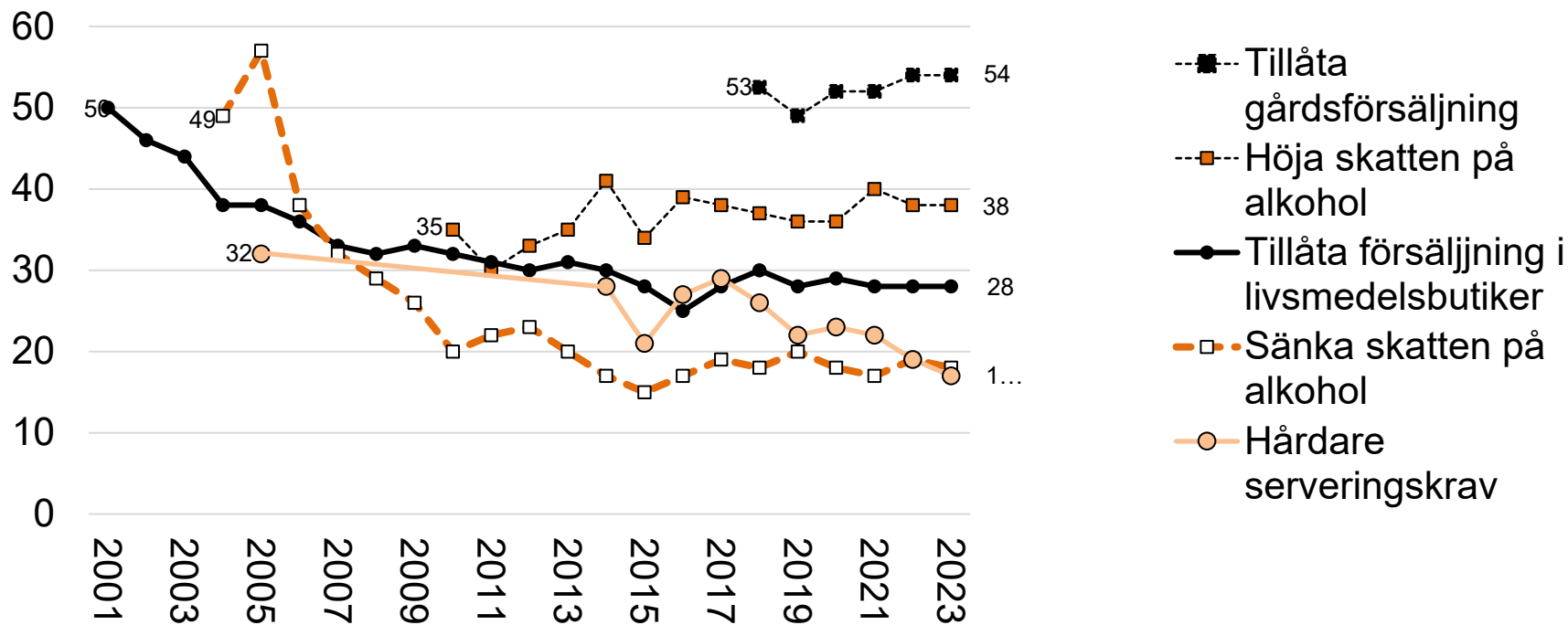
Support for restrictive alcohol policies in Sweden

Improving measurements of harm experienced from alcohol drinking

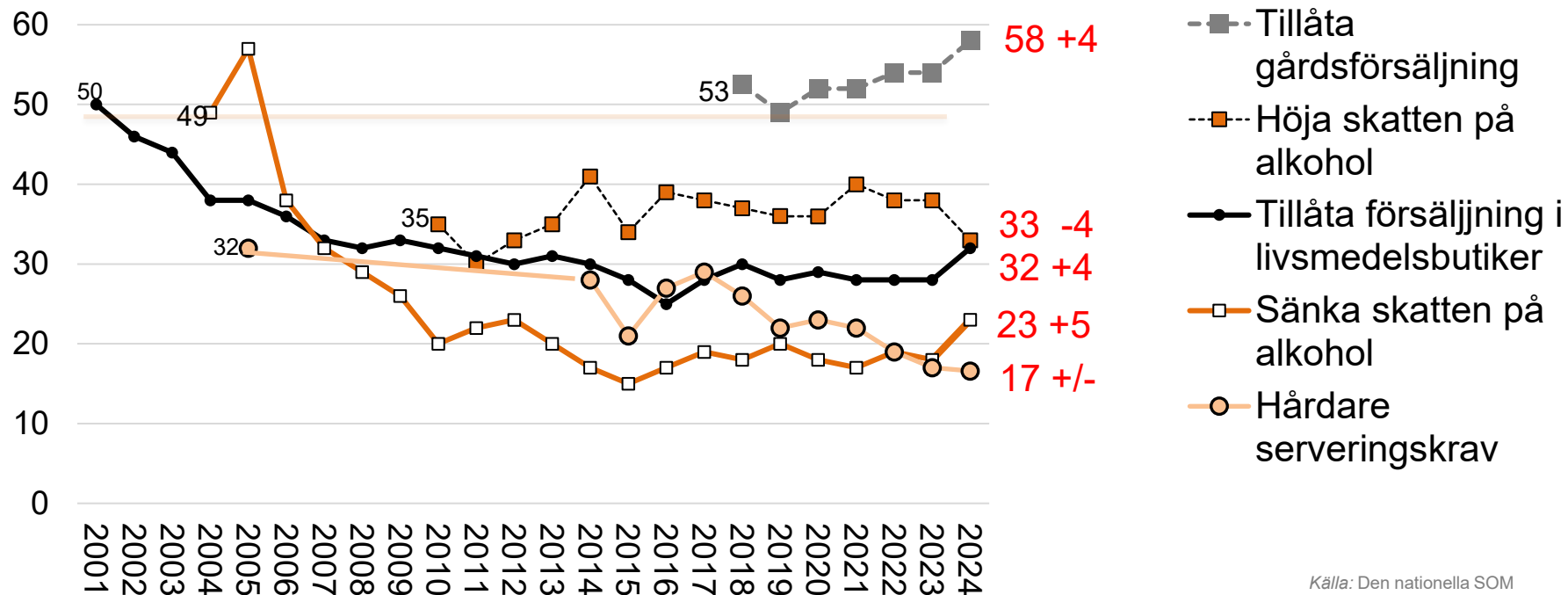
Changes in alcohol beverage preferences among Finnish teenagers

Gendered drinking rooms in Mediterranean and Nordic countries

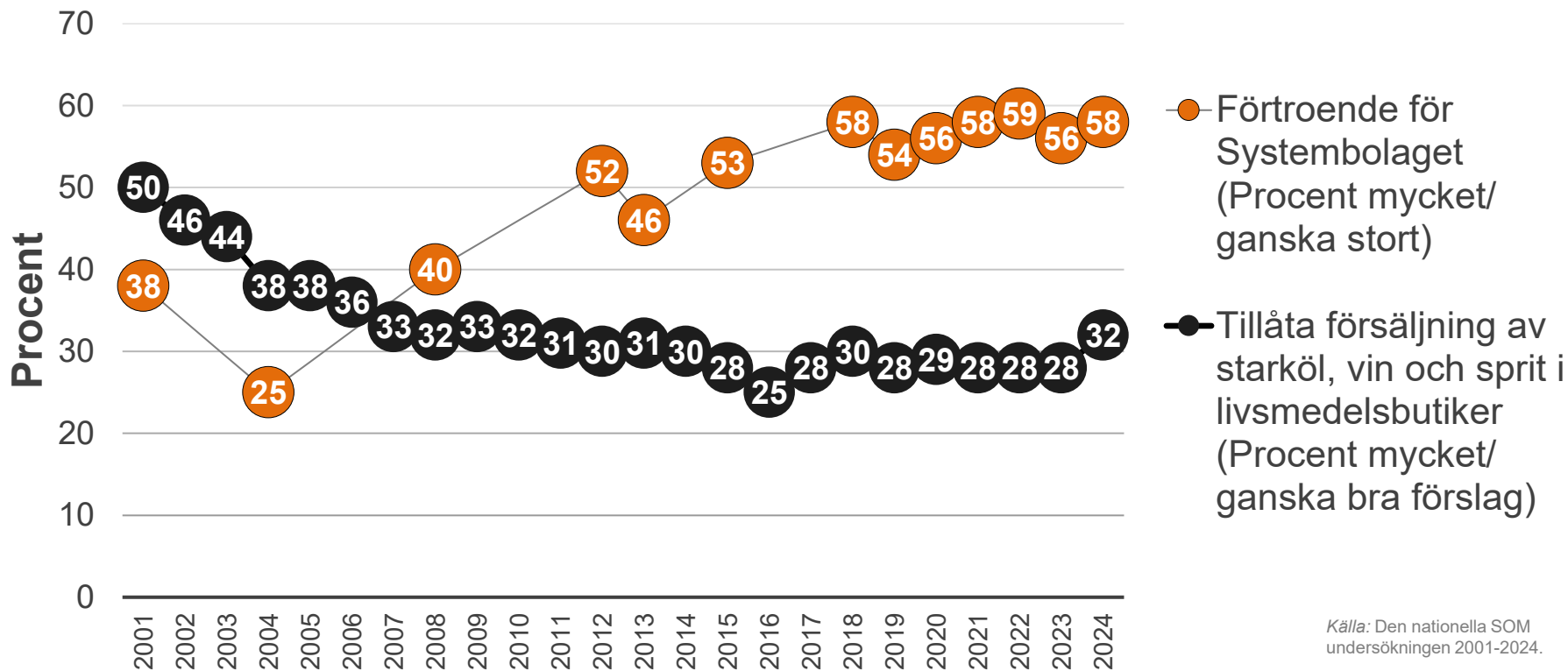
Opinionsutveckling 2001–2023

Trendbrott 2024?

Åsikter om Systembolaget och monopolet

Behovet av legitimitet i alkoholpolitiken

Restriktiv alkoholpolitik:

- Mildrar bevisligen alkoholens skadeverkningar
- Begränsar individers livsval – försvårar och fördyrar aktiviteter som tillhör livets goda

MEN: Inskränkning av individens frihet kräver politik med hög legitimitet = stöd i opinionen.

Analys av opinionen och vad som formar den är central av demokratiska skäl och för framgångsrik implementering

Varför är alkoholpolitiken extra spännande för opinionsforskare?

Missbruk
Sjukdom och död

Brottslighet
Otrygghet
Olyckor

Synd
Omoräl
Ansvarslöst beteende

Fest och ceremoni
Gastronomi och njutning

Befrielse från hämningar
(Omdiskuterade)
hälsovinster

Ekonomiska vinster och
arbetstillfällen
Skatteintäkter

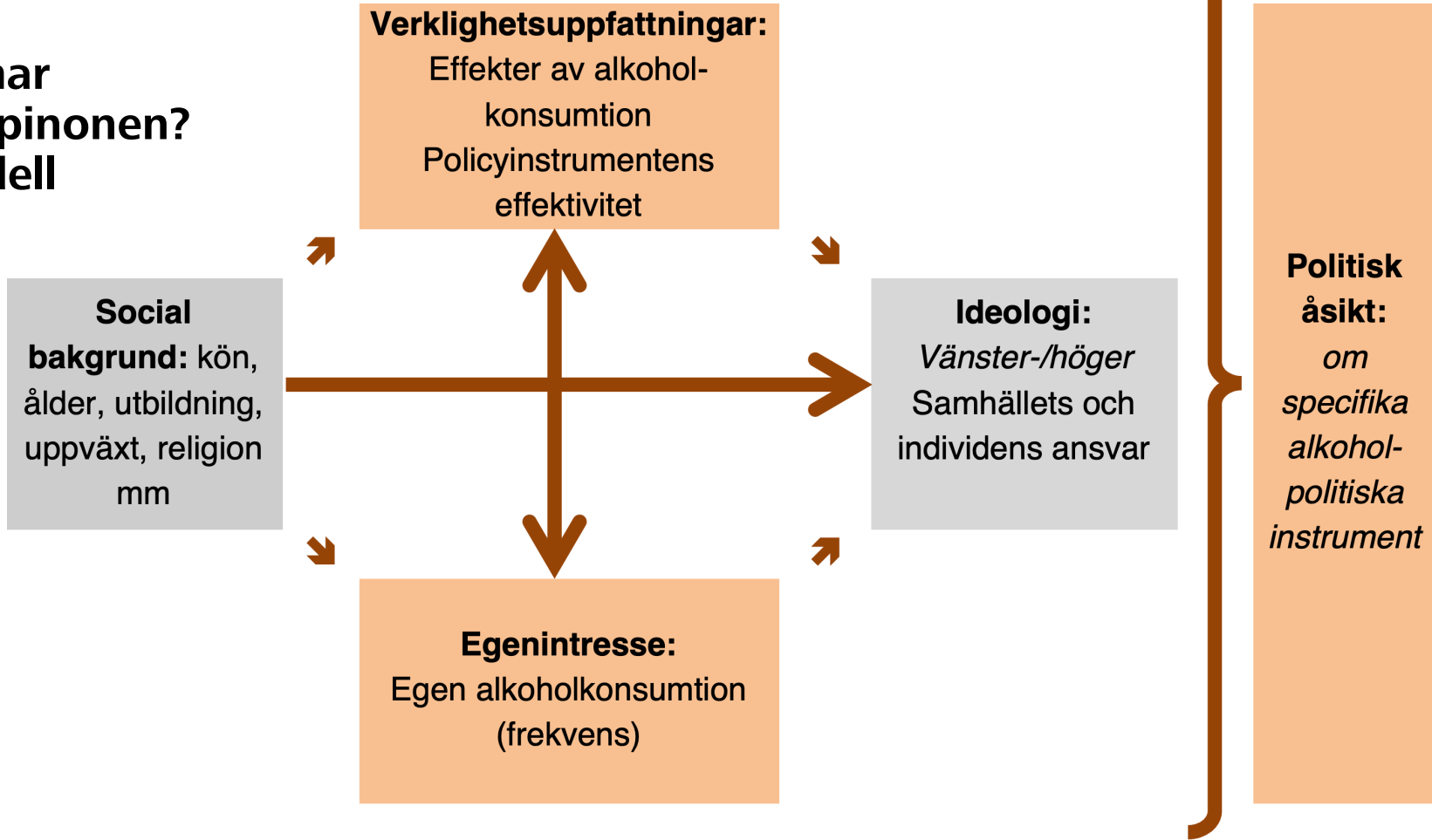
Den alkoholpolitiska opinionsparadoxen

- Cirka 85 procent av svenskarna över 16 dricker alkohol
- För många förknippat med positiva upplevelser
- Restriktiv politik "drabbar" alla konsumenter
- Normalt driver egenintresset opinionen
- Hur kan stödet för svensk restriktiv alkoholpolitik vara så starkt?

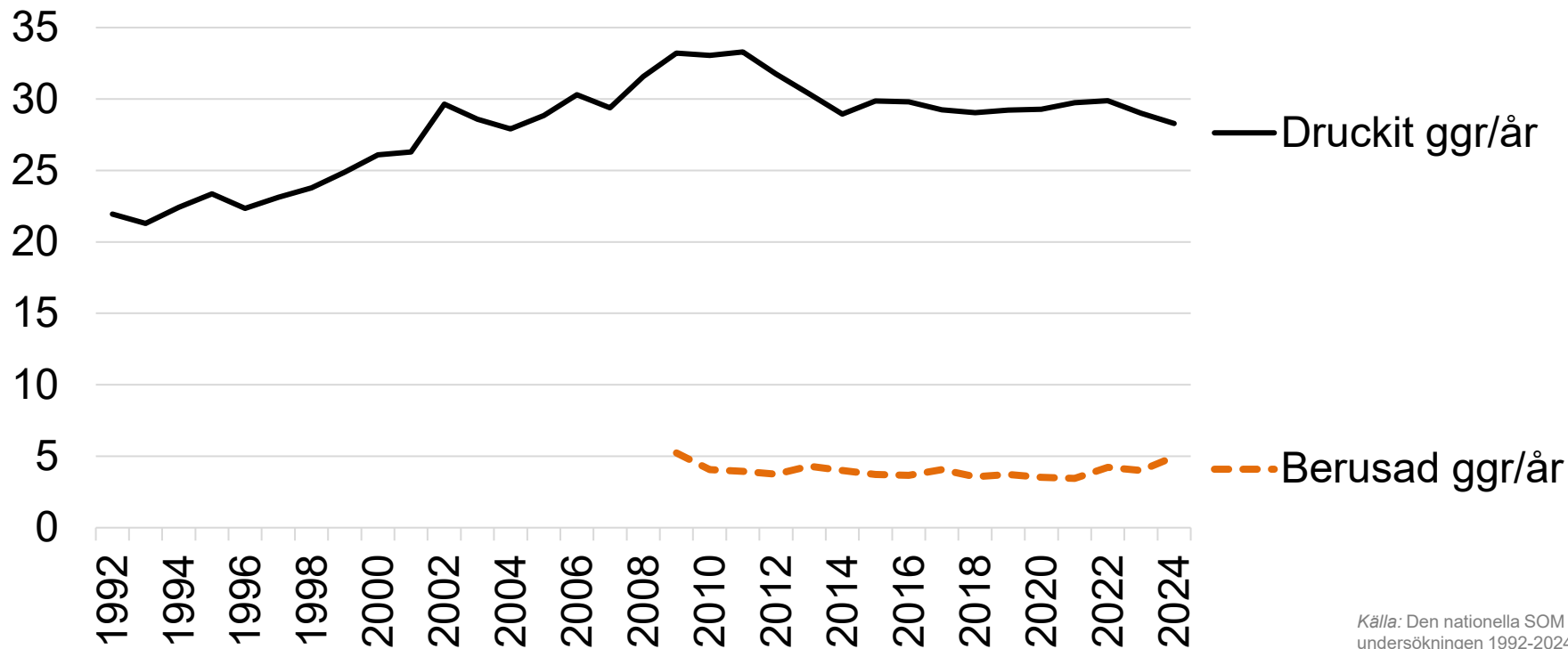

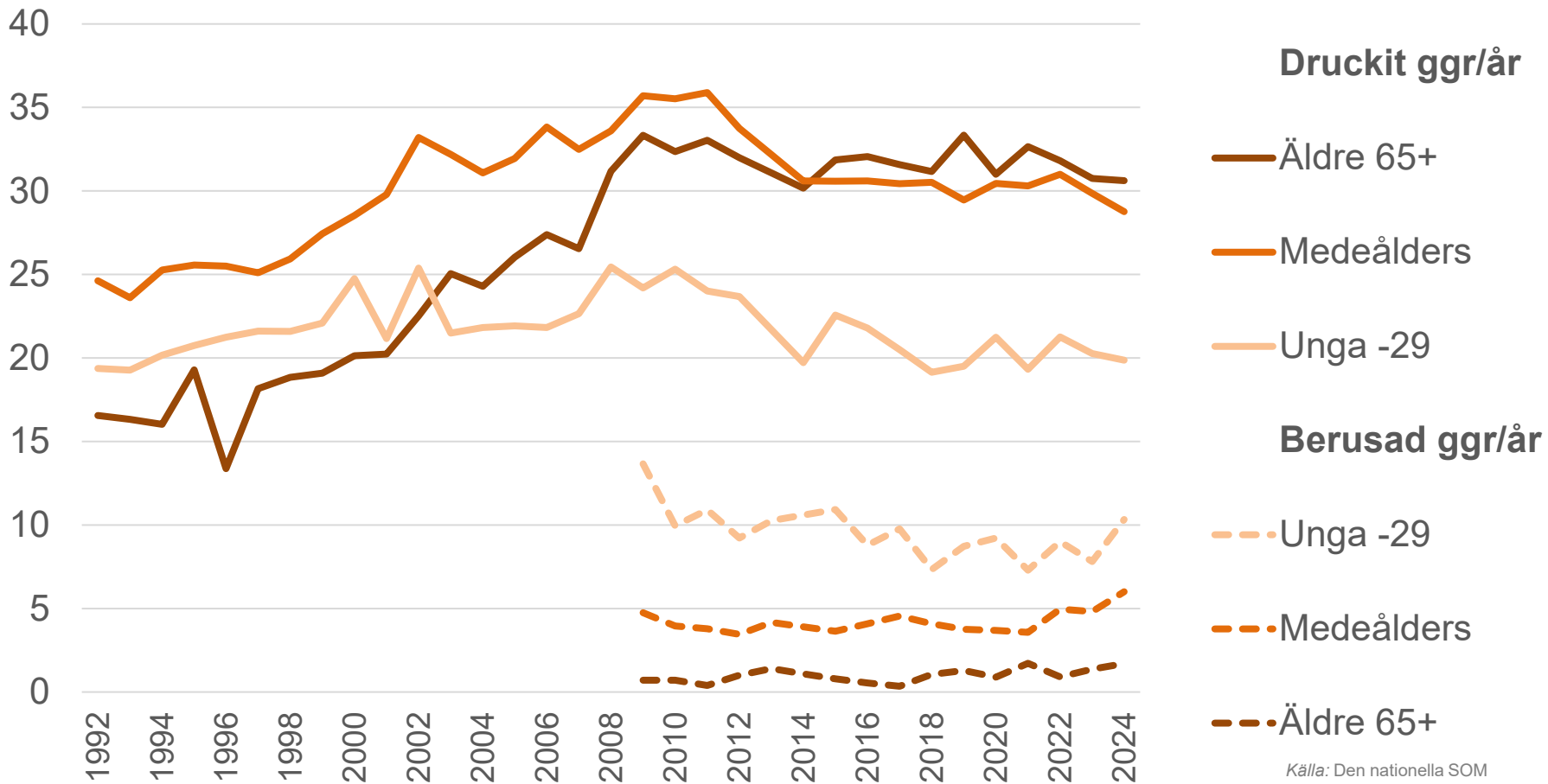

Vad formar alkoholopinonen? – En modell

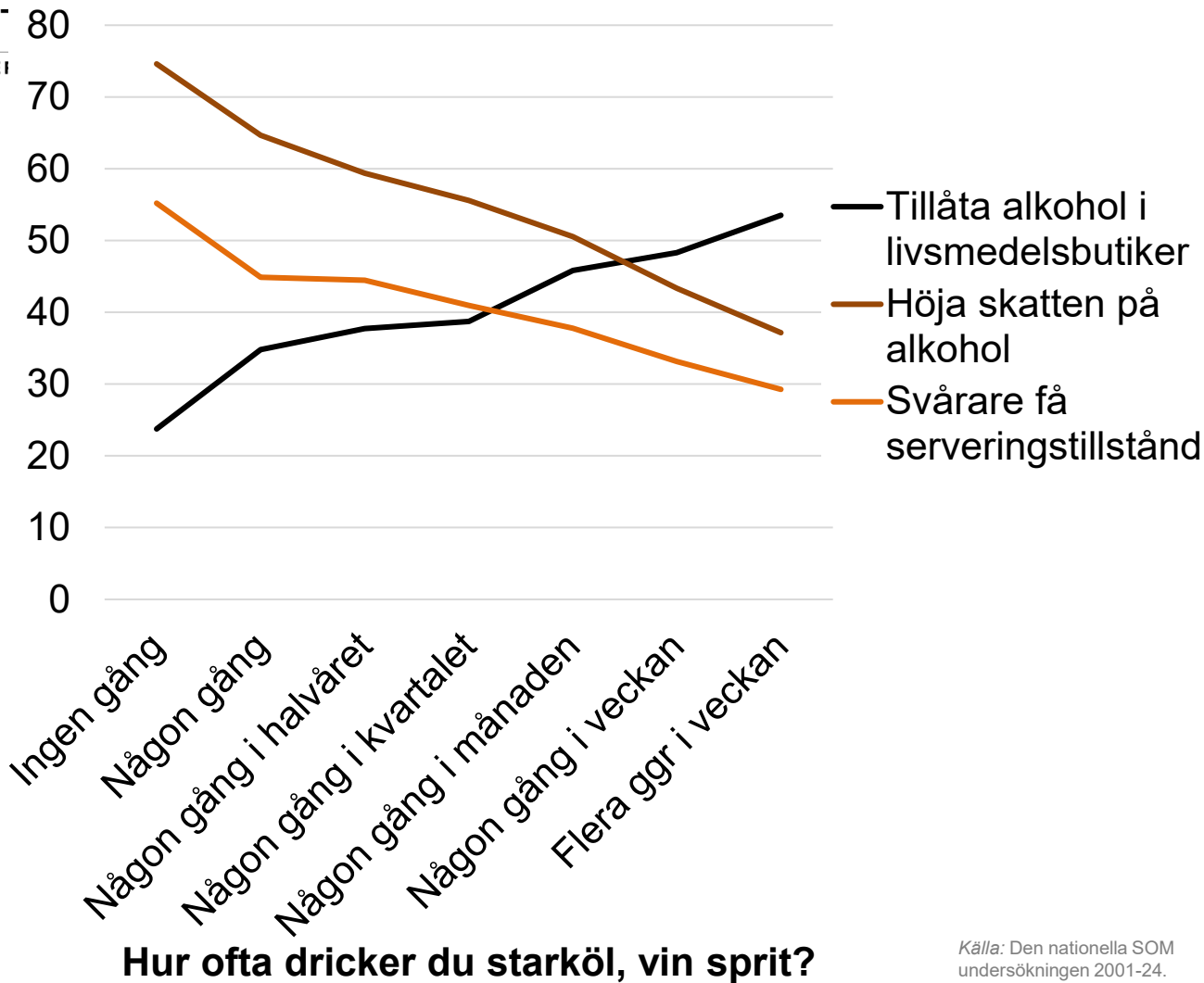

Hur ofta har du druckit starköl/vin/sprit (eller varit berusad) de senaste 12 månaderna?

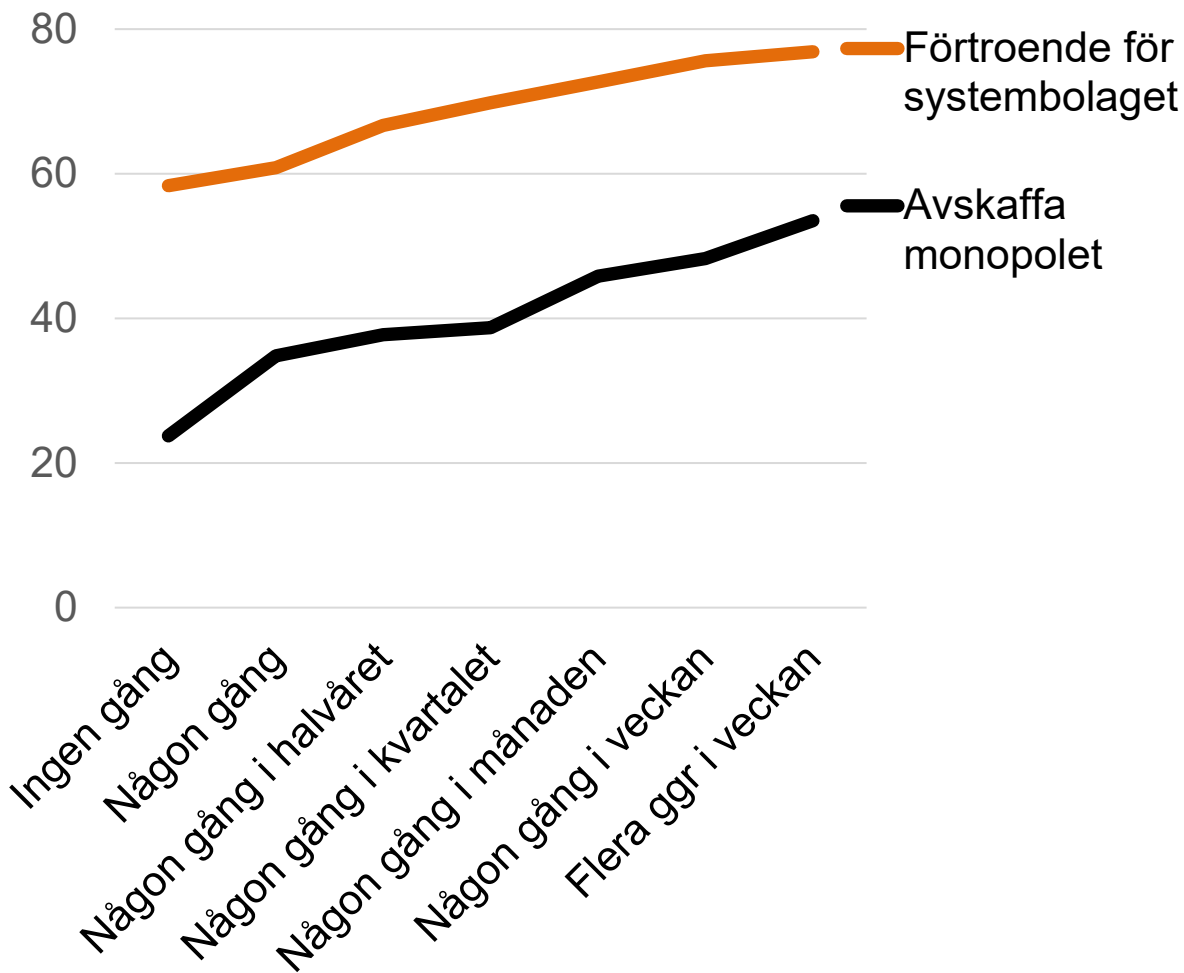

Dryckesvanor = egenintresse?

Systembolaget och "förtroendeparadoxen"

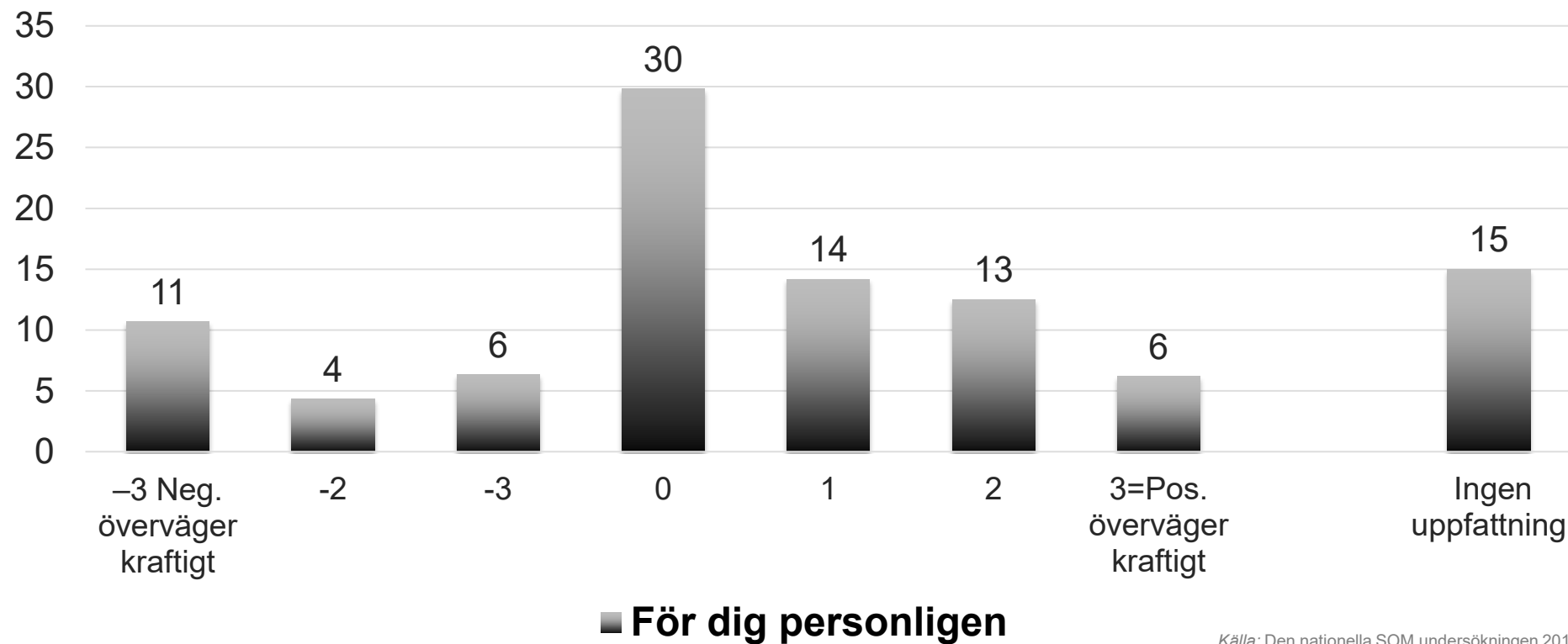
Hur ofta dricker du starköl, vin, sprit

Problemupplevelse: alkoholens konsekvenser

Alkoholkonsumtion kan ha både positiva och negativa konsekvenser. Sammantaget, anser du att alkoholkonsumtionens positiva eller negativa konsekvenser överväger?

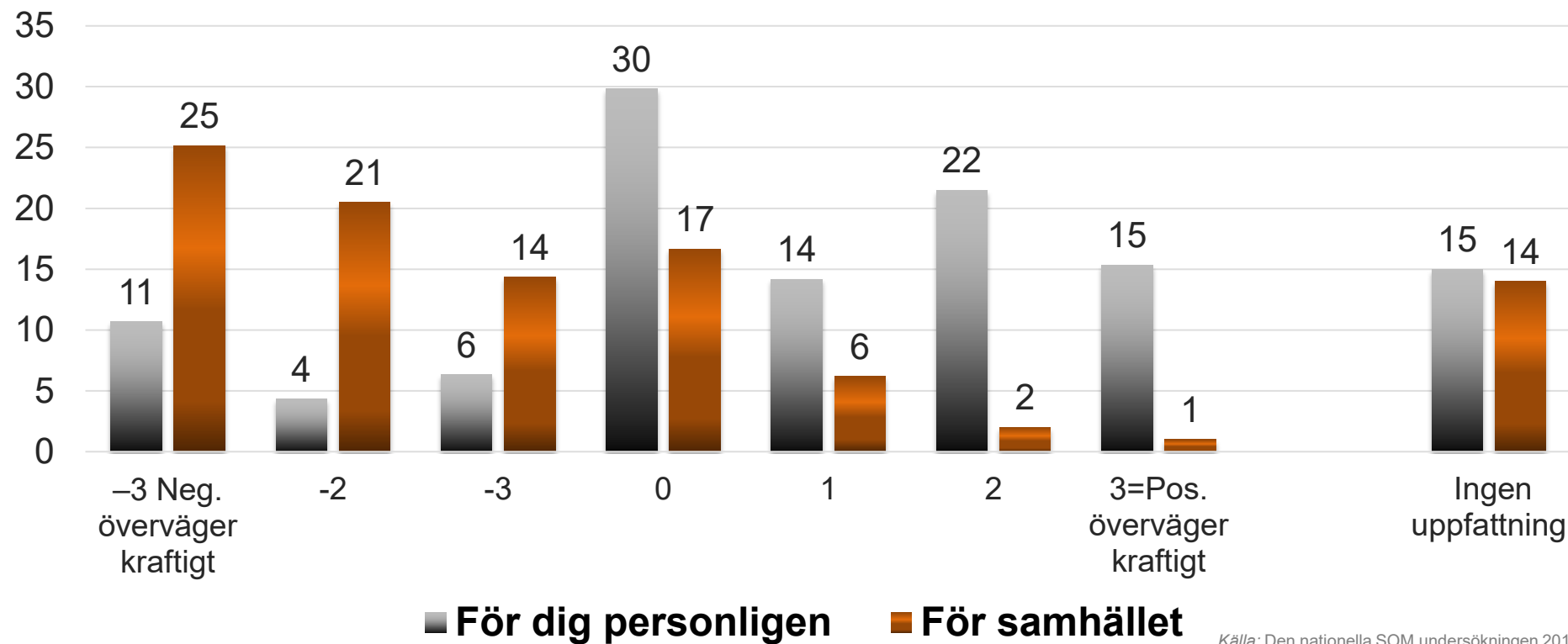
	Negativa konsekvenser överväger kraftigt			Positiva konsekvenser överväger kraftigt				Ingen uppfattning
	-3	-2	-1	0	+1	+2	+3	
För dig personligen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
För samhället	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
	-3	-2	-1	0	1	2	3	9

Anser du att alkoholkonsumtionens positiva eller negativa konsekvenser överväger?

Anser du att alkoholkonsumtionens positiva eller negativa konsekvenser överväger?

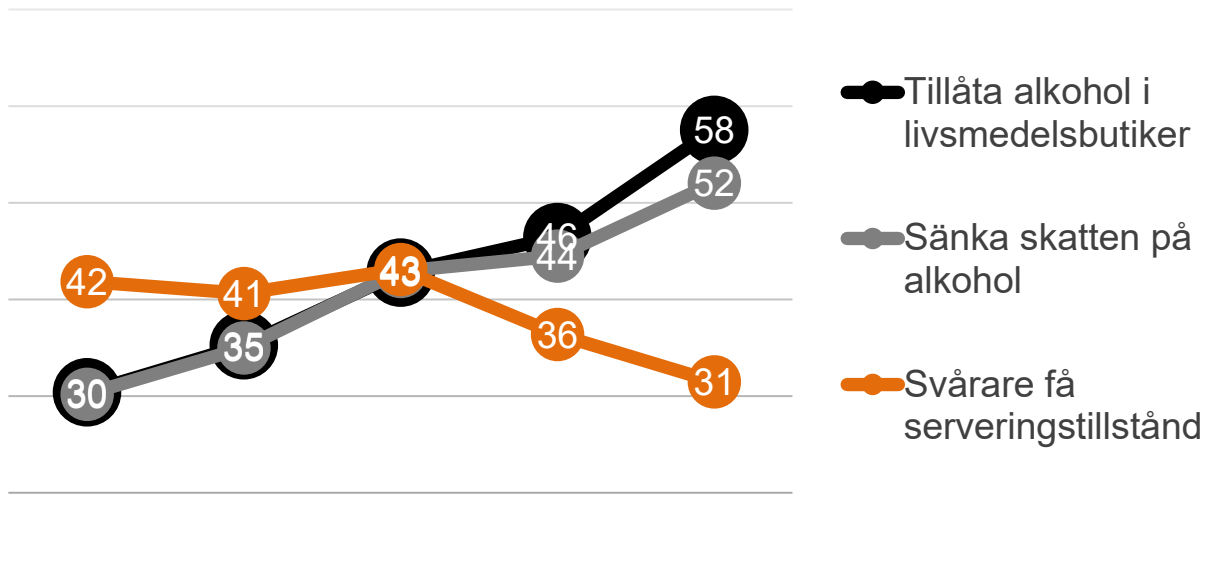
Politisk styrning: Hur tror du att följande förslag skulle påverka svenska folkets alkoholkonsumtion?

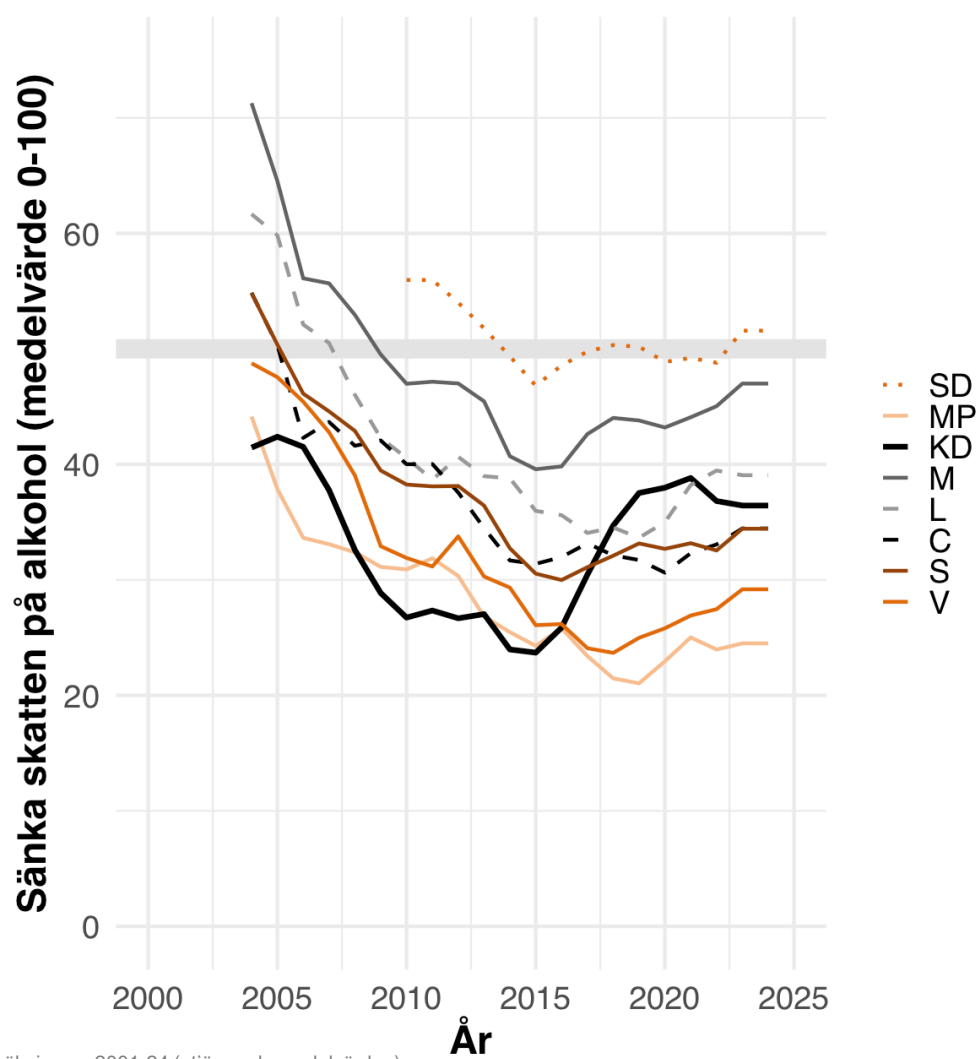
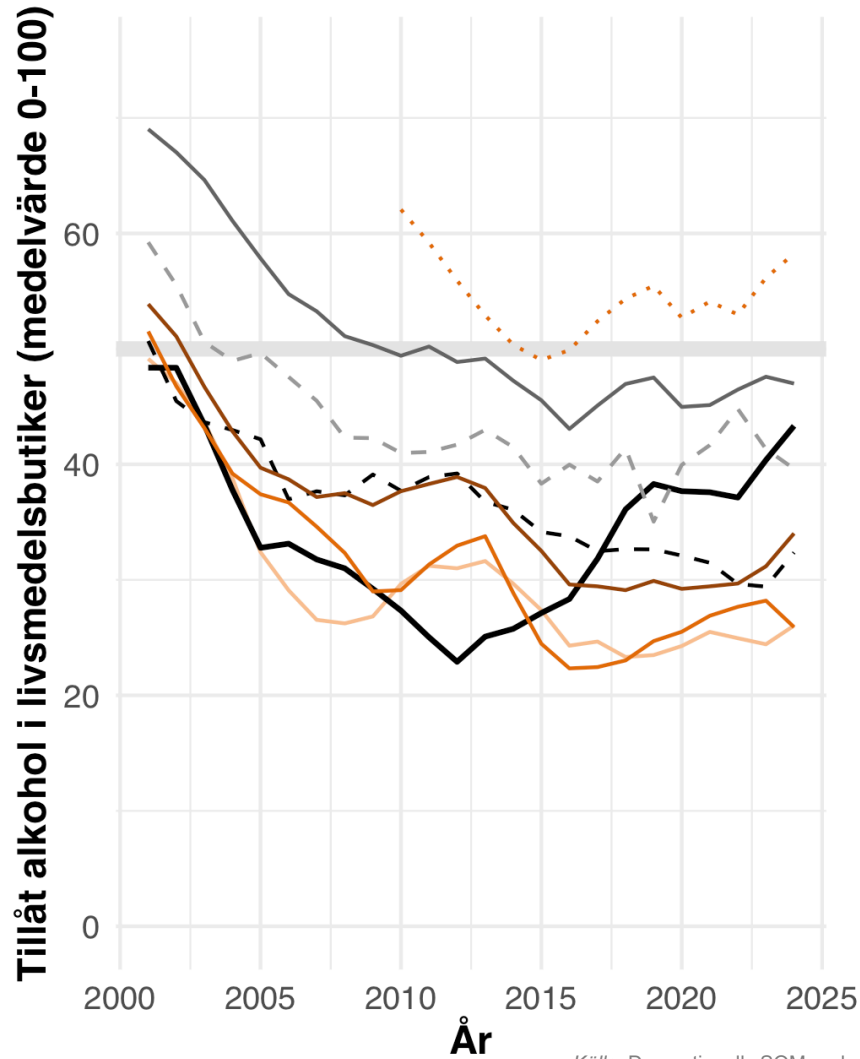
Ideologi: Vänster och höger

Medborgare till vänster normalt mer restriktiva, till höger mer liberala i alkoholpolitiken

Starkast effekt på skattefrågan och monopolet

Klart till vänster   Något till vänster   Varken eller   Något till höger   Klart till höger

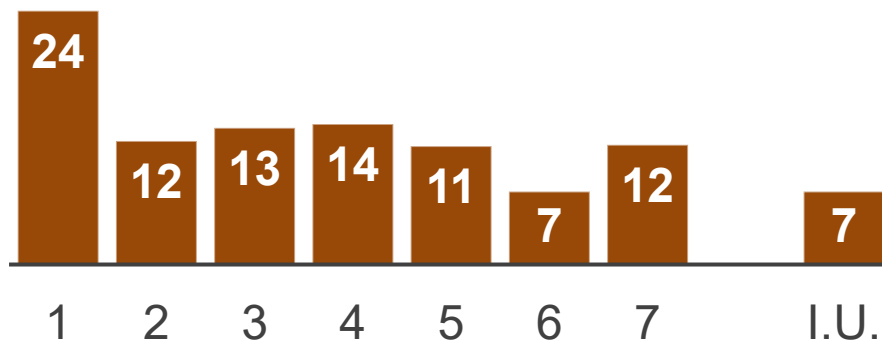
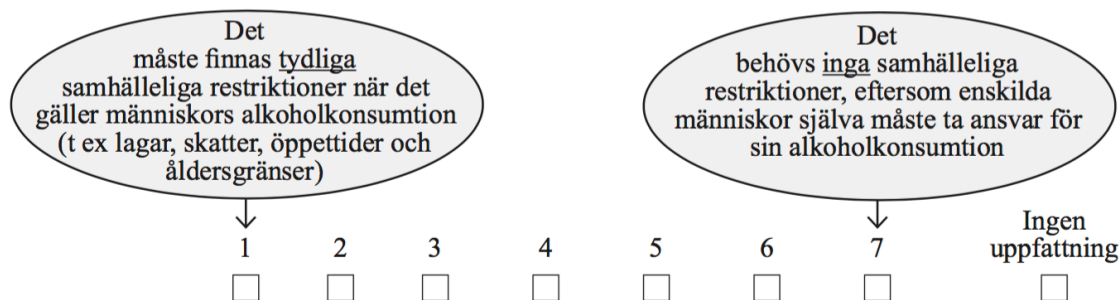

Källa: Den nationella SOM undersökningen 2001-24 (utjämnade medelvärden)

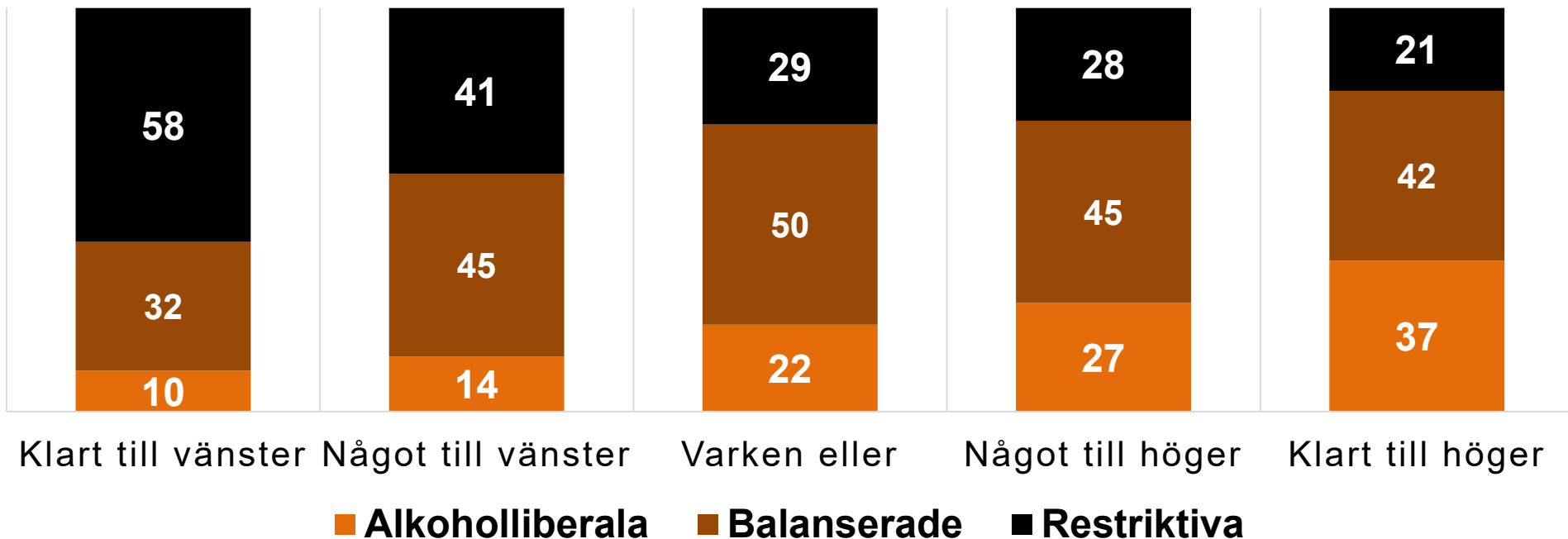

"Alkoholideologi"

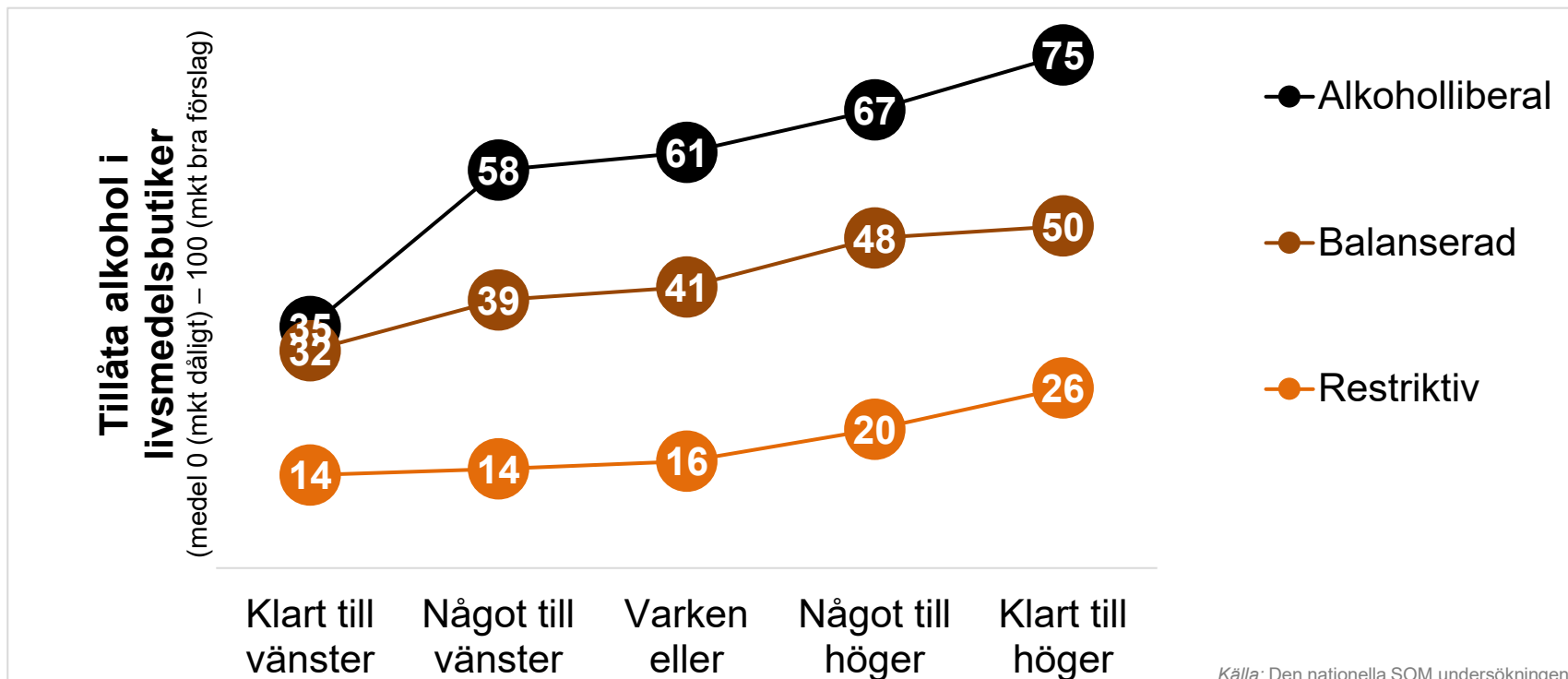
I den politiska debatten diskuteras vem som har huvudansvaret för alkoholkonsumtionen – den enskilde eller samhället och myndigheterna. Vilken är din åsikt om detta?

Restriktivitet och alkoholiberalism till vänster och höger

Åsikt om att tillåta alkohol i livsmedelsbutiker efter ideologi: vänster-höger och alkoholideologi

Summering: Svensk alkoholorpinion

- Starkt stöd för de viktigaste alkoholpolitiska styrmedlen
- Ökat stöd för restriktioner under 2000-talet (men inte på sistone) - Trendbrott 2024 eller hack i kurvan?
- Egenintresse, verklighetsuppfattningar, ideologi spelar in (liksom värderingar, kunskap, livsstil, religion, psykologi, etc)

Svaret på opinionsparadoxen:

- Alkohol = samhällsproblem, tilltro till instrumentens effektivitet, ideologiskt stöd för samhällsansvar
- Solidaritet trumfar egenintresse!

Tack till SOM och Alkoholforskningsrådet!

Frågor?

David Karlsson

david.karlsson@spa.gu.se.se

www.gu.se/forskning/alkoholopinionen-i-sverige